

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ*

Τὰ πορίσματα τῶν παρατηρήσεων τοῦ λαοῦ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῆς ἐπὶ τῆς γεωργίας ἐπιδράσεως αὐτῆς κατὰ τὰς διαφόρους τοῦ ἔτους ὥρας, συνοψίζονται ἐν ὀλίγαις παροιμίαις καὶ ἐν ἀπλοῖς ἐνστίχοις παραγγέλμασιν, ἅτινα σχεδὸν πάντοτε ἀποδείκνυνται ἀσφαλῆ καὶ ἀκριβέστατα, σπανιώτατα μόνον στηριζόμενα ἐπὶ προλήψεων ἢ πεπλανημένων δοξασιῶν. Τὰ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ἐν χρήσει τοιαῦτα εὑρηνται ἐγκατεσπαρμένα ἐν ταῖς κατὰ καιροὺς ἐκδοθείσαις διαφόροις συλλογαῖς παροιμιῶν, ὀλίγα δ' ἐξ αὐτῶν συνειλέγησαν ἰδιαιτέρως καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ πρὸ δεκατετραετίας περίπου ἐκδιδομένῃ Γεωργικῇ ἐφημερίδι καὶ ἐν τῷ περὶ Γεωργίας τμήματι τῆς κατὰ τὸ 1864 ἐκδοθείσης Στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ὧν μετετυπώθησαν καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Χρυσολοῖοι Πληρεστάτην ὁμῶς τούτων συλλογὴν ἐξέδω τῷ 1873 ἐν Σλέσβιχ μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως καὶ τῶν ἀναγκαίων σημειώσεων καὶ διασαφήσεων δ κ. Αὐγουστος Μόμμσεν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ, ἀποτελοῦντι μέρος ἀπουδαιστάτου συγγράμματος Περί τῶν ὥρων τοῦ ἔτους ἐν Ἑλλάδι· πρὸς κατάρτισμόν αὐτῆς ὁ σοφὸς ἐκδότης ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν πάσας τὰς προεκκεδομένας συλλογὰς παροιμιῶν καὶ οὐχὶ εὐαρίθμους ἀνεκδότους παροιμίας, ἀνακοινωθείσας αὐτῷ ὑπὸ διαφόρων λογίων ἐκ τινων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης θὰ σταχυολογῶμεν ἐκάστοτε ἐν τῇ Ἑστία τὰς εἰς ἕκαστον μῆνα ἀναφερομένας παροιμίας, θεωροῦντες τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἐνδιαφέρουσας καὶ πρακτικῶς οὐχὶ ἀνωφελῆ, διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν ἐντελεστέρων καὶ ἐπιστημονικωτέρων τοιούτων παρατηρήσεων.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Τὸ Γενάρη τὸ φεγγάρι, ἥλιος τῆς ἡμέρας μοιάζει.

Διὰ τὸ αἶθριον τῶν νυκτῶν.

* Ἑδημοσιεύθη εἰς περ. Ἑστία Α' (1876), σ. 222 - 223.302.367.526 - 527.460.686.749.794-795.

Γενάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴν ζετάζης.

Ὡς γνωστόν, ὅταν κλαδεύωσιν ἢ ἐνοφθαλμίζωσι δένδρα οἱ ἡμέτεροι γεωργοὶ θεωροῦσιν ἐκ δεισιδαιμονίας ἀπαραίτητον νὰ συμβουλευῶνται τὰς φάσεις τῆς Σελήνης. Ἡ παροιμία διδάσκει ὅτι τοιαύτη πρόνοια εἶναι περιττή κατὰ τὸν Ἰανουάριον. Λέγεται καὶ ἄλλως:

Τὸν Γενάρη κόψε βέργα, καὶ φεγγάρι μὴ γυρεύης
καί:

Κόψε ξύλο τὸ Γενάρη
καὶ μὴ καρτερῆς φεγγάρι.

Ὅποιος θέλει νὰ βαμβακώσῃ,
τὸ Γενάρη νὰ ὀργώσῃ.

Διὰ τὴν σπορὰν τοῦ βάμβακος ὁ ἀγρὸς πρέπει νὰ ἄροτριᾶται κατὰ τὸν Ἰανουάριον.

Τοῦ Γενάρη τὸ ζευγάρι,
διάβολος θεὸς νὰ τὸ πάρῃ.

Ἄνωφελὴς καὶ παράκαιρος εἶναι ἡ ἄροτρίασις κατὰ τὸν Ἰανουάριον.

Ἄν τὰ Φῶτα φωτερὰ
καὶ τὰ Λαμπρὰ σκοτεινὰ,
χαρὰ στὸν βοῦν καὶ στὸν ζευγᾶν.

Ἄν κατὰ μὲν τὴν ἐορτὴν τῶν Θεοφανείων ὁ καιρὸς ᾗ εὐδιος, κατὰ δὲ τὸ Πάσχα βροχερός, τὸ ἔτος ἔσεται εὐφορὸν καὶ εὐτυχές. Καὶ ἄλλως:

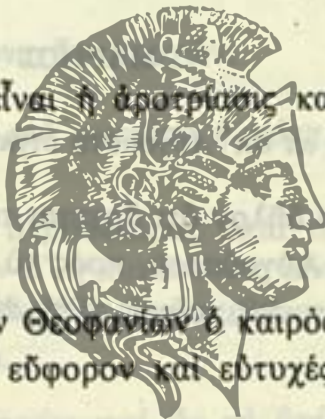
Καὶ τὰ Φῶτα φωτερὰ καὶ τὸ Πάσχα βροχερόν,
ὅλος ὁ κόσμος χαίρεται κ' ἡ Κρήτη καμαρώνει.

Κόττα, χῆνα τὸ Γενάρη,
καὶ παπὶ τὸν Ἀλωνάρη.

Ὁ Ἰανουάριος εἶναι ἡ καταλληλοτάτη ἐποχὴ διὰ νὰ φάγῃ τις ὄρνιθας ἢ χῆνας, ἐν ᾧ διὰ τὰς νήσους ὁ Ἰούλιος. Παραπλησία εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος:

Ὅρνιθα τὸ Γενάρη,
κέφαλον τὸν Ἀλωνάρη.

Κέφαλος, ἰχθὺς συνηθέστατος ἐν Ἑλλάδι, τοῦ εἶδους τοῦ καλουμένου ἐπιστημονικῶς *Mugil cephalus*.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ὁ Φλεβάρης κι ἂν φλεβίζει,
τοῦ καλοκαιριοῦ μυρίζει.

Μὰ ἂν σώση καὶ κακιώση,
μέσ' στὸ χιόνι θὰ μᾶς χώση.

Ἦ:

Ὁ Φλεβάρης κι ἂν φλεβίζει,
πάλε ἄνοιξι μυρίζει.

Τὴν Τυρινὴ καὶ τῶν Βαγιῶ
μπαίνει ὁ διάολος στὸ γιαλό.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα τῶν ἀπόκρεων καὶ τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα Κυριακὴν τῶν Βαῖων συμβαίνουνσι μεγάλοι τρικυμῖαι.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἀπὸ Μαρτιοῦ ποκάμισο κι ἀπ' Αὐγουστο σιγκαῶνι.

Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου δῆλον ὅτι ἀρχεῖται τὸ θέρος καὶ πρέπει νὰ ἐνδύεται τις ἑλαφρά, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου, πρὸς τὸ ψυχρότερον τρεπομένου τοῦ καιροῦ, πρέπει νὰ φορῇ βαρείας γούνας. Τὴν αὐτὴν ιδέαν ἐκφράζουσι καὶ αἱ ἀκόλουθοι παροιμῖαι:

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαίρι κι ἀπ' Αὐγουστο χειμῶνα
ἦ:

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαιριάζει κι ἀπ' Αὐγουστο χειμωνιάζει.

Καὶ ἀντιθέτως:

Μήτ' ὁ Μάρτης καλοκαίρι, μήτ' ὁ Αὐγουστος χειμῶνας.

Ένας κοῦκος (ἢ ἓνα χελιδόνι) δὲν κάνει ἄνοιξιν.

Καὶ ἄλλως:

Ένας κοῦκος τί ἄνοιξιν νὰ κάμη;

Καί:

Τὸ χελιδόνι δὲν φέρνει πάντα τὴν ἄνοιξιν

ἀπαράλλακτος τῇ ἀρχαίᾳ:

Έαρ χελιδὼν μία οὐ σημαίνεται.

Λέγεται δὲ μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν μεμονωμένων ἐν ταῖς ιδέαις καὶ ταῖς ἐργασίαις αὐτῶν καὶ μηδὲν κατορθούντων. Χάριν περιεργείας σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι μέσος χρόνος τῆς ἐπανόδου τῶν χελιδόνων εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη

τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ 1η Μαρτίου· τοῦ δὲ κόκκυγος τὸ ᾄσμα ἀκούεται τὸ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Μάρτης βρέχει, ποτὲ μὴν πάψη.

Ὡφελιμώταται εἰς τὴν γεωργίαν αἱ κατὰ τὸν Μάρτιον βροχαί. Τὴν αὐτὴν παρατήρησιν καὶ πολλαὶ ἄλλαι παροιμίαι ἐκφέρουσι:

Μάρτης ἔβρεχε, θεριστὴς ἐχαίρονταν.

Καί:

*Ἄν κάμῃ ὁ Μάρτης δυὸ νερὰ κι ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἓνα,
χαρὰ σ' ἐκεῖνο τὸ γεωργὸ πῶχει πολλὰ σπαρμένα.*

Ἦ:

*Νὰ βρέξ' ὁ Μάρτης δυὸ νερὰ κι ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἓνα,
νὰ ἰδῇς κουλούρια τὰ παιδιὰ καὶ πίττες οἱ μανάδες
κ' ὑψηλονακομβάματα οἱ κλεφτομυλωνάδες.*

Μάρτης κλαψιάρης.

Μεταφορικῶς, ἐκ τῶν συνεχῶν βροχῶν.

Ὅταν ὁ Μάρτης εἶναι καλός, τοῦ χωριάτη ἡ κόρη τὸ Μάη παντρεύεται.

Ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαίρας κατὰ τὸν Μάρτιον, ἐξήρηται ἡ τύχη πασῶν τῶν σπορῶν· ὅταν δ' ἡ κατάσταση αὕτη πληροῖ πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας, ὁ ἀγρότης, ἀφθονὰ ἀπολαμβάνων καὶ εὐφορῶν, σπεύδει νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν θυγατέρα του.

Ὁ Μάρτης ὥς τὸ γιόμα τὸ ψοφάει καὶ ὥς τὸ βράδυ τὸ βρωμάει.

Διὰ τὸ εὐμετάβλητον τοῦ καιροῦ. Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐνίστε ἐπικρατεῖ ψυχὸς δριμύτατον, ἱκανὸν νὰ ἐπιφέρῃ θάνατον εἰς τὰ ζῶα, κατὰ τὸ ἕτερον δ' ἥμισυ τῆς ἡμέρας καύσων ἀφόρητος. Ὅμοιαι εἰσὶ καὶ αἱ ἀκόλουθοι παροιμίαι:

Τὸ Μάρτη τὸ πρωὶ πηλά, καὶ τὸ βράδυ χῶματα.

Ἐκ τῆς βροχῆς τὴν πρωίαν εἶναι πηλά, ἐν ᾧ μέχρι τῆς ἑσπέρας ὁ ἥλιος ἀποξηραίνει αὐτά.

Μὴ σὲ γελάσ' ὁ Μάρτης τὸ πρωὶ καὶ χάσης τὴν ἡμέρα.

Ἡ κακοκαιρία τῆς πρωίας δὲν διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Ὁ Μάρτης ὥρες κλαίει, ὥρες γελάει.

Τὴν μίαν ὥραν ὁ καιρὸς εἶναι κάκιστος καὶ μετὰ μικρὸν μετατρέπεται εἰς εὐδιον.

Τὰ λόγια του εἶναι στερεὰ σὰν τοῦ Μαρτίου τὸ χιόνι,
ὅπου τὸ ρίχνει ἀπὸ βραδύς κι ὡς τὸ πρωὶ τὸ λιώνει.

Μεταφορικῶς ἐπὶ ἀστάτων καὶ μὴ ἐμμενόντων εἰς τὰς ὑποσχέσεις των.

Τοῦ Μάρτη αὐγὲς μὲ κάψανε, τοῦ Μάη τὰ μεσημέρια.

Ὅπως κὸρη ἀκριβή,

τοῦ Μάρτη ἥλιος μὴ τὴν ἰδῇ.

Διότι πιστεύεται ὅτι ὁ καυστικὸς τοῦ Μαρτίου ἥλιος καθίστησι μελαγχροινούς τοὺς ἐκτιθεμένους εἰς τὰς ἀκτῖνάς του. Ἐκ τούτου καὶ δεισιδαιμονία ἐπεκράτησεν, ἄγνωστον πόθεν τὴν ἀρχὴν ἔχουσα, νὰ περιδένωσι περὶ τὸν τράχηλον ἢ τὸν δεῖκτην τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐρυθρὰν κλωστήν μετὰ λευκῆς συνεστριμμένην καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὴν καθ' ὅλον τὸν μῆνα, νομίζοντες ὅτι οὕτως ἀποφεύγουσι τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου. Ἑτέρα παροιμία ἀποτρέπει νὰ κοιμᾶται τις κατὰ τὸν Μάρτιον προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων:

Τὸ Μάρτη εἰς τὸν ἥλιον νὰ μὴ κοιμηθῇς.

Ἄλλο δὲν μὲ ἐμάρανε, τῆς ἀνοιξης τὸ κροῖο.

Ὁ κακὸς Μάρτης στὸν ἥλιο κι ὁ καλὸς στὰ κάρβουνα.

Ὁπείλμεν τὸ ψῆχος κατὰ τὸν Μάρτιον.

Τὸ Μάρτη φύλα τ' ἄχυρα μὴ χάσης τὸ ζευγάρι
καὶ φύλαγε καὶ τὸ ψωμί μὴ χάσης τὸ κολλί.

Διότι ἐνδεχόμενον τὸ ψῆχος νὰ καταστῇ δριμύτατον, ἀποκλείον πάντας ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, καὶ καθιστῶν ἀδύνατον τὴν προμήθειαν τροφῆς διὰ τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ψυχογυιόν. Ταυτόσημος εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς παροιμιακὴ ἐπίκλησις τοῦ Μαρτίου:

Μάρτης γδάρτης παλουκοκάφτης

καὶ

Μάρτης γδάρτης καὶ κακὸς παλουκοκάφτης.

Καὶ ἄλλως:

Μάρτης γδάρτης παλουκοκάφτης· τὰ παλιὰ βώιδα τὰ γδέρνει, τὰ δαμάλια τὰ μαθαίνει.

Καί:

Τὸ Μάρτη ξύλα φύλαγε μὴν κάψης τὰ παλούκια.

Αἱ παροιμίαι αὗται ἐξηγοῦνται δι' ἀλλήλων· ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ἐπομένη:

Ὁ Μάρτης ἔβαλε τὴ γριὰ μέσ' στὸ καζάνι

ἥτις ἀναφέρεται εἰς παράδοσιν κοινοτάτην, πλασθεῖσαν ἴσως ἐκ τοῦ δριμυτάτου ψύχους, ὅπερ ἐνίοτε ἐπέρχεται ἀποτόμως κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ Μαρτίου ἡμέρας. Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, γραῖά τις ποιμενὶς τὴν τελευταίαν τοῦ μηνὸς τούτου ἡμέραν —εἶχε δὲ τότε ἡμέρας 30— νομίσασα ὅτι ἀπηλλάγη πλέον τοῦ κινδύνου, ὃν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῶν παγετῶν ἐφοβεῖτο, ἐξεφώνησε περιφρονητικῶς: «Πρίτσι, Μάρτη μου! τὰ ξεχείμασα τὰ κατσικάκια μου!» Ἄλλ' ὁ Μάρτιος ὀργισθεὶς ἐδανείσθη παρὰ τοῦ Φεβρουαρίου, ὅστις ἔκτοτε κουτσὸς ἀποκαλεῖται, μίαν ἔτι ἡμέραν, καὶ ὑπερβολικὸν ψυχὸς κατ' αὐτὴν ποιήσας, ἠνάγκασε τὴν γραῖαν νὰ κρυβῇ ὑπὸ τὸν μέγαν λέβητα, ἐν ᾧ ἐτυροκόμει, καὶ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην τὴν ἀπελίθωσεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπολιθωθέντος ἐπίσης ποιμνίου της. Ἡ παράδοσις αὕτη εἶναι γνωστὴ οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, διότι μὲ ἐλαχίστας παραλλαγὰς ἀναφέρει αὐτὴν παλαιὸν τι προβηγκιανὸν ποίημα.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ὁ Ἀπρίλης κι ἂν χιονίση
καλοκαίρι θὰ μυρίση.

Στῶν ἀμαρτωλῶν τῇ χάρᾳ τὸ Μαρτίουλο χιονίζει.

Ὅλο τὸ Μάρτη φύλαγε καὶ τὸν Ἀπρίλη ὡς τὴν δώδεκα.

Ἦ ἄλλως:

Ὅλο τὸ Μάρτη φύλαγε
καὶ τ' Ἀπριλιοῦ τὶς δέκα
ἀκόμη καὶ τὶς δεκοχτῶ
πέρδικα ψόφησε στ' αὐτό.

Ἦτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ καιρὸς εἶναι εὐμετάβλητος καὶ δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ κακοκαιρία καὶ δριμὺ ψυχὸς ἐπιφέρων τὸν θάνατον καὶ εἰς αὐτάς ἔτι τὰς πέρδικας, αἵτινες περὶ τὰ μέσα ἢ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἐπφάζουσι. Καὶ ἡ ἐπομένη παροιμία ὀρίζει τὴν 18ην Ἀπριλίου ὡς τέρμα τῆς ἐποχῆς τῶν τρικυμιῶν:

Ἀπριλίου δεκοχτῶ
νᾶχης τὸ μάτι σ' ἀνοιχτό.
Πέρασαν οἱ δεκοχτῶ,
ἄραζε εἰς ἓν' αὐτό.

Κατά τινα ὁμῶς ἑτέραν παροιμίαν ἡ θάλασσα εἶναι ἐπίφοβος εἰς τοὺς ναυτιλλομένους καὶ τὸν Μάιον ἔτι:

Τῶν ναυτῶνε οἱ γυναῖκες τὸ Μαγιαπρίλο χηρεύουν
ἢ:

Τὸ Μάη χηρεύουν οἱ Θεραπιανές¹.

Ἄν κάμη ὁ Μάρτης δύο νερά κι ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἓνα,
τότε χαρὰ σ' ἐκείνονε πῶχει στὴ γῇ σπαρμένα.

Καὶ ἄλλως ἐν Μυκόνῳ:

Ἄν κάμη ὁ Μάρτης δύο νερά κι ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἓνα,
θὰ ἰδῇς τὰ σιτοκρίθαρα στὸν κάμπο ξαπλωμένα.

Ἄν βρέξη ὁ Μάρτης δύο νερά κι ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἓνα,
νὰ ἰδῇς σταφύλια σὰν παιδιὰ καὶ πίττες σὰν ἁλώνια.

Παροιμία μεσσηνιακὴ, ταυτόσημος ταῖς ἀνωτέρω.

Ἐν Μάνη τὴν εὐφορίαν τῶν γεννημάτων καὶ τῶν ἄλλων προϊόντων τῆς γῆς ἐκ τῶν βροχῶν τοῦ Μαρτίου καὶ τοῦ Ἀπριλίου ἐκφράζει ἡ ἐπομένη παροιμία:

Ἄν βρέξη ὁ Μάρτης τριὰ νερά κι ὁ Ἀπρίλης ἄλλα δύο,
νὰ ἰδῇς τοῦ Μάρτη τὰ κουκκιά, τ' Ἀπρίλη τὰ σιτάρια,
νὰ ἰδῇς τὸν γεροκρίθaron πῶς στρίφτει τὸ μουστάκι.

Ἄν βρέξ' ὁ Ἀπρίλης δύο νερά κι ὁ Μάης ἄλλο ἓνα,
χαρὰ σ' ἐκεῖνα τὰ σπαρτὰ πού'ναι στὴ γῇ σπαρμένα.

Ἀνάλογος ταῖς προηγουμέναις, λεγομένη καὶ ἄλλως:

Ἄν κάμ' ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης ἄλλο ἓνα,
χαρὰ σ' ἐκεῖνο τὸ ζευγὰ πού'χει πολλὰ σπαρμένα
ἢ:

Ἄν βρέξ' ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης μιὰ καὶ φίνα,
ἀξίζει τὸ 'λαφόπουλο μ' ὅλη τὴν ἐλαφίνα.

ΜΑΪΟΣ

Ὁ Μάης ἔχει τ' ὄνομα κι ὁ Ἀπρίλης τὰ λουλούδια.

Καιρὸς πουλεῖ τὰ λάχανα κι ὁ Μάης τὰ λουλούδια.

1. Αἱ κατοικοῦσαι εἰς Θεραπειὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀναφέρεται ἴσως εἰς τοὺς πλείοντας ἐν τῇ Εὐξείνῳ Πόντῳ κατὰ τὸν Μάιον.

Ὁ Μάης ἔχει τ' ὄνομα κι ὁ Θεριστῆς (Ἰούνιος) τὴν πείνα.

Στὸ κατηραμένο τόπο τὸ Μάη τὸ μῆνα βρέχει.

Τὴν αὐτὴν ιδέαν, περὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς τῆς βροχῆς εἰς τὴν γεωργίαν κατὰ τὸν Μάιον, ἐκφράζουσι καὶ αἱ ἀκόλουθοι παροιμιαί:

Σὰν ἔπρεπε δὲν ἔβρεχε καὶ τὸ Μάη ἐχίονιζε [ἢ ἐδροσολόγα].

Μάιος ἄβροχος, χρονιὰ εὐτυχισμένη.

Παροιμία ἐν Πάτραις καὶ ἐν Ἡλείᾳ λεγομένη:

Μάιος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος

ἢ ἄλλως:

Μάης ἄβρεχος, τρυγητῆς χαρούμενος.

Τοῦ Μάη τῆς νύχτας τὸ νερὸ τ' ἀλάσῃα ξεμονίζει.

Ξεμονίζει ταυτόσημον κατὰ τινὰς τῶ κατωστρέφει, ἐπιφέρει τὸν θάνατον.

Κακὸ κεφάλι τὸ Μάη βάζει στάρη καὶ τὸν Αὐγουστο κρασί.

Ἐπὶ τῶν προώρως καὶ ἀκαταλλήλως γενομένων γεωπονικῶν ἐργασιῶν.

Μαθημένο 'ναι τὸ ἄρνι νὰ κουρεύεται τὸ Μάη.

Οἱ ποιμένες, οἵτινες ἐκ τῶν χειμαδίων ἐπανακάμπουσιν εἰς τὰς ὄρεινὰς νομάς ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, κείρουσι συνήθως τὰ πρόβατα τῶν περὶ τὰ τέλη Μαΐου, ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ μετέπειτα. Ἡ παροιμία αὕτη λέγεται καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν συνηθισμένων νὰ ταλαιπωρῶνται καὶ νὰ πάσχωσιν.

Ἄρνιὰ καὶ ἐρίφια τὸ Μάη τὸ μῆνα δείχνουν.

Ζῆσε, μαῦρέ μου, νὰ φᾶς τὸ Μάη χλόη

ἢ ἄλλως:

Ζῆσε, μαῦρέ μου, νὰ φᾶς τὸ Μάη τριφύλι καὶ τὸν Αὐγουστο σταφύλι

ἢ καὶ ἀπλῶς:

Ζῆσε, μαῦρέ μου, νὰ φᾶς τριφύλι.

Παροιμία λεγομένη μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν ὑπισχνουμένων πολλὰ διὰ τὸ μέλλον εἰς τοὺς ἔχοντας χρεῖαν ἀμέσου καὶ ταχείας συνδρομῆς.

Ὅσοι μῆνες ἔχουν ρῶ,

τὸ κρασί δίχως νερό,

Ὅσοι μῆνες δὲν ἔχουν ρῶ,
τὸ κρασί μετ' τὸ νερό.

Καὶ ἄλλως:

Τὸ μῆνα ποῦ δὲν ἔχει ρῶ
πῖνε κρασί μετ' τὸ νερό.

Ἦτοι, κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον, Ὀκτώβριον, Νοέμβριον, Δεκέμβριον, Ἰανουάριον, Φεβρουάριον, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, ὁ οἶνος ὠφελεῖ πινόμενος ἄκρατος, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἐπιλοίπους, στερουμένους τοῦ γράμματος ρῶ, καλὸν εἶναι νὰ συγκεράννυται μεθ' ὕδατος.

Τὸ Μάη πῖνε τὸ νερό, τὸ Θεριστὴ τὸ ζῦδι,
τὸν Ἀλωνάρη τὸ κρασί νὰ ἰδῇς τὸ παλληκάρι.

Διαιτητικὸν παράγγελμα, οὗ ἄγνωστος ὁ λόγος.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἀπὸ τὸ θέρο ὡς τ' ἐλιές
δὲν ἀπολείπουν οἱ δουλειές.

Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου, τῆς ἐποχῆς τοῦ θερισμοῦ, μέχρι τῆς συλλογῆς τῶν ἐλαίων, ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ παρατεινομένης ἑνιαχοῦ μέχρις Ἰανουαρίου, μεσολαβοῦσι, κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλαὶ γεωργικαὶ ἐργασίαι. Τὸν θερισμὸν διαδέχεται τὸ ἀλώνισμα καὶ τὸ λίκνισμα· ἐπέρχεται εἴτα ἡ συγκομιδὴ καὶ ἡ ἀποξήρανσις τῆς σταφίδος καὶ τῶν σύκων, καὶ ταῦτα διαδέχονται ὁ τρυγητὸς καὶ ἡ παρασκευὴ τοῦ οἴνου.

Θέρος, τρύγος, πόλεμος.

Ἐπὶ τῶν δυσχερεστάτων καὶ ἐπιπόνων.

Τσίτζηρας ἐλάλησε, πάρτε τὰ δρεπάνια σας.

Ὅτι τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος ὀρίζει τὴν κατάλληλον ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ.

Μὴ σὲ γελάσῃ ὁ μπάκακας ἢ τὸ χελιδονάκι
ἂν δὲν λαλήσῃ τσίτζικας δὲν εἶν' καλοκαιράκι.

Ἐν Ἀττικῇ τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος ἀρχεται κατὰ τὰ μέσα περίπου τοῦ Ἰουνίου, ὅτε δηλαδὴ τὸ θέρος εἶναι προκεχωρημένον. Ἦσως ὁμοίως ἡ παροιμία ἐννοεῖ καλοκαίριον τὴν πάροδον τῆς ἐποχῆς τῶν ὑετῶν.

Τσίτζικας ἐλάλησε,
μαύρη ρῶγα γυάλισε.

Ὅταν ἀρχεται τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος, ἀρχεται καὶ ἡ ὠρίμανσις τῶν σταφυλῶν, ὅπερ ὁπωσοῦν ἀνακριβές.

Τὸν Ἰούνιον ἀφήνουν τὸ δρεπάνι καὶ σπέρνουν τὸ ρεπάνι.

Γεωπονικὸν παράγγελμα σαφές.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Τῆς ἀγίας Μαρίας σῦκο,

τ' αἱ Λιοῦ σταφύλι,

καὶ τὸν Αὔγουστο μαντῆλι.

Ἦτοι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀγίας Μαρίνης (17 Ἰουλίου) εἰσὶν ὄριμα τὰ σῦκα, κατὰ δὲ τὴν τοῦ προφήτου Ἡλίου (20 Ἰουλίου) αἱ σταφυλαί. Τὸ τελευταῖον τῆς παροιμίας μέρος φαίνεται ἡμῖν ἀνεξήγητον, ἐκτός ἂν ἐννοῇ ὅτι αἱ σταφυλαί, ὧν ἡ ὥριμανσις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τέλους Ἰουλίου, εἰσὶν ἀφθονοὶ κατὰ τὸν Αὔγουστον καὶ δύναται τις νὰ πληρώσῃ μανδήλια ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Προκόπης κόφτ' ἀγγούρια,

ἢ ἀγία Μαρίνα σῦκα

κι ὁ αἱ Λιᾶς τὰ σταφυλάκια
μέσ' στα βεργοπανεράκια.

Ταυτόσημος τῇ ἀνωτέρῳ. Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἀγίου Προκοπίου, καθ' ἣν οἱ σικυοὶ (ἀγγούρια) ὠριμάζουσι, τελεῖται τὴν 6ην Ἰουλίου.

Τ' αἱ Λιοῦ τὸ καρύδι,

τοῦ Σωτῆρος τὸ σταφύλι

καὶ τῆς Παναγίας τὸ σῦκο.

Ἡ παροιμία αὕτη λέγεται ἐν Ἠπείρῳ, ἢ δὲ ἀσήμαντος ἀσυμφωνία πρὸς τὰς προλαβούσας εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ὠριμάνσεως τῶν σταφυλῶν καὶ τῶν σῦκων προέρχεται ἴσως ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ κλίματος. Τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, τελουμένη τὴν 6ην Αὐγούστου, τῆς Παναγίας δὲ ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας (15 Αὐγούστου).

Ἀπὸ τὰ σῦκα ὡς τὰ σταφύλια.

Ἐπὶ βραχυτάτων χρονικῶν διαστημάτων.

Τὸν Ἀλωνάρη ἐβρεχε στὸν ποντισμένον τόπο.

Ἐπιζημία ἢ βροχὴ κατὰ τὸν Ἰούλιον. Ἀλωνάρης λέγεται ὁ Ἰούλιος διότι εἶναι ὁ μὴν καθ' ὃν ἀλωνίζονται τὰ γεννήματα, ὡς Θεριστὴς λέγεται ὁ Ἰούνιος καὶ Τρυγητὴς ὁ Σεπτέμβριος. Ποντισμένος δὲ σημαίνει τὸν ἐπάρατον καὶ δυστυχῇ τόπον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἔτσι τῶχει τὸ λινάρι,
νὰ ἀνθῇ τὸν Ἀλωνάρη.

Παροιμία σμυρναϊκὴ σαφής, ἀλλ' ἀνακριβής. Διότι κατὰ τὰς παρατηρήσεις πολλῶν βοτανικῶν ἐν Ἑλλάδι τὸ λίνον ἀνθεῖ τὸν Μάρτιον καὶ τὸν Ἀπρίλιον.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ὁ Αὐγουστος ἐπλάκωσε, ἢ ἄκρα τοῦ χειμῶνος.

Διότι ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ὁ καιρὸς ἄρχεται ἀποκλίνων πρὸς τὸ ψυχρότερον· θεωρεῖται δὲ ὁ Αὐγουστος ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος, ὡς ὁ Μάρτιος, κατὰ τὴν ἀκόλουθον παροιμίαν, ἀρχὴ τοῦ θέρους:

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαιριάζει
κι ἀπ' Αὐγούστο χειμωνιάζει.

ἢ ἄλλως:

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαίρι, κι ἀπ' Αὐγούστο χειμῶνα.

Καὶ ἀντιθέτως:

Μήτ' ὁ Μάρτης καλοκαίρι,
μήτ' ὁ Αὐγουστος χειμῶνας.

Ἦλθεν ὁ Αὐγουστος, πάρε τὴν κάπτα σου.

Διότι τὸ ψῦχος κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἀρχεται καθιστάμενον ἐπαισθητόν.

Τ' Αὐγούστου τὰ βοριάσματα τὸ Μάη ἀναθυμοῦνται.

Βοριάσματα εἶναι οἱ κατὰ τὸν Αὐγουστον πνέοντες ἐτησῖαι, οἵτινες καθιστῶσι τὸν μῆνα τοῦτον ἐπίσης εὐάρεστον, ὡς τὸν Μάιον.

Ὁ ἥλιος τοῦ Μαγιοῦ, τ' Αὐγούστου τὸ φεγγάρι.

Ὁ ἥλιος τοῦ Μαῖου καὶ τὸ φεγγάρι τοῦ Αὐγούστου, ἀναφέρονται καὶ ἐν δημοτικῷ τινι ἔσματι πρὸς παράστασιν τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως. Ὁ Κωσταντής, οὗ τὴν μνηστὴν δολοφονεῖ ὁ Χάρος, ἐπιστρέφων ἐκ πανηγύρεως καὶ εὐρίσκων νεκρὰν αὐτήν, λέγει πρὸς τὸν σκάπτοντα τὸν τάφον τῆς γέροντα:

Φκιάστο πλατὺ τὸ μνήμά της, μακρὺ γὰρ δυὸ νομάτους,
κι ἀπὸ τῇ δέξια τῇ μεριὰ ν' ἀφήσης παραθύρι,
νὰ μπαίνει ὁ ἥλιος τοῦ Μαγιοῦ, τ' Αὐγούστου τὸ φεγγάρι.

Αὐγουστε, καλέ μου μῆνα, νᾶσουν δυὸ φορές τὸ χρόνο.

Ἀποκαλεῖται οὕτως ὁ Αὐγουστος, ὡς παρέχων τὰς πλείστας προσόδους· διότι κατ' αὐτὸν συγκομίζονται εἰς τὰς ἀποθήκας τὰ γεννήματα καὶ ἄλλοι καρ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ποιί, καὶ βρίθουσι σταφυλῶν αἱ ἄμπελοι· δύναται ἐνὶ λόγῳ νὰ θεωρηθῇ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἑτέρας παροιμίας, ὡς ὁ μῆνας ποῦ τρέφει τοὺς ἑνδεκα.

Αὐγουστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

Τοῦ Σωτῆρος τὰ λελέκια, τοῦ Σταυροῦ τὰ χελιδόνια.

Παροιμία ἡπειρωτικὴ· οἱ πελαργοὶ ἐγκαταλείπουν τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος μέρη, μετανιστάμενοι εἰς θερμότερα κλίματα, τὴν δὴν Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, κατὰ τὴν προκειμένην παροιμίαν, ἢ ἡμέρας τινὰς βραδύτερον, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τινῶν φυσιοδιφῶν. Αἱ δὲ χελιδόνες μετανίστανται συνήθως μικρὸν πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς παροιμίας τασσομένης ἡμέρας (14ης Σεπτεμβρίου)· ἐν Ἀττικῇ μέσος χρόνος τῆς μεταναστάσεως αὐτῶν εἶναι ἡ 6η Σεπτεμβρίου.

Ἐβγῆκε τὸ ροδάκινο, ἄρχισε τὸ νυχτέρι.

Συνηθίζουσιν οἱ ἐργοστασιάρχαι, ὅταν ὠριμάσῃ τὸ ροδάκινον (κατὰ τὰ τέλη περίπου Αὐγούστου) νὰ προσφέρωσιν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς ἐργάτας των, ὑποσημαίνοντες ὅτι ἐπέστη ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ ἐργασία δεόν νὰ παρατείνηται μέχρι νυκτός.

Κάθε πρᾶγμα στὸν καιρὸ του κι ὁ κολοῖς τῶν Αὐγούστο.

Καιρὸς παντὶ πράγματι. Κολοῖς, ἰχθὺς τοῦ εἶδους τῶν σκόμβρων.

Λιγοθυμιά τ' Αὐγούστου.

Ἀκατανόητος.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Τὸν Τρυγητὴ σιτάρη σπείρης κι ὅσο θέλεις σύρει.

Ἡ σπορὰ τοῦ σίτου εἶναι ὠφέλιμος τὸν Σεπτέμβριον γενομένη, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα τὰ πρωτοβρόχια συμβαίνουν κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον. Συνήθως ὁ σῖτος σπείρεται τὸν Ὀκτώβριον.

Τὰ πρωτόβροχα πρέπει νὰ εὗρουν τὰ λούπινα εἰς τὴν γῆν.

Παροιμία Μάνης, ὅπου κατ' ἐξοχὴν καλλιεργοῦνται τὰ λούπινα (οἱ θέρμοι τῶν ἀρχαίων). Ὅτι ἡ σπορὰ αὐτῶν πρέπει νὰ γίνηται προτοῦ ἀρχίσωσιν αἱ πρῶται βροχαὶ τοῦ φθινοπώρου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ὁκτώβρη καὶ δὲν ἔσπειρες, ὀκτῶ σωροὺς δὲν ἔκαμες.

Ὁ Ὁκτώβριος θεωρεῖται ὁ καταλληλότετος μὴν πρὸς σποράν τῶν πρωίμων δημητριακῶν καρπῶν, ἡ δὲ ἀργότερον γενομένη σπορὰ εἶναι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄγονος.

Τ' ἀγίου Λουκᾶ, σπεῖρε τὰ κουκιά.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἀγίου Λουκᾶ τελεῖται τὴν 18ην Ὁκτωβρίου.

Τὸ καλοκαιράκι τ' αἶη Δημητρίου

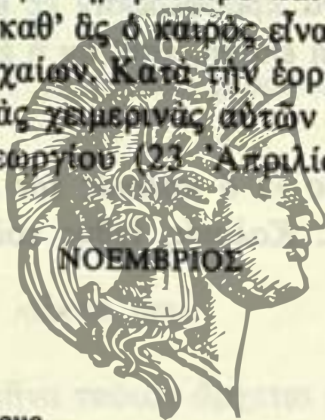
ἦ:

Ἄη Δημητράκη,

μικρὸ καλοκαιράκι.

Οὕτως ἀποκαλοῦνται ὀλίγαι ἡμέραι πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγίου Δημητρίου (26 Ὁκτωβρίου), καθ' ἧς ὁ καιρὸς εἶναι εὐδιδιος καὶ σχεδὸν θερινός. Αἱ ἀλκυονίδες ἡμέραι τῶν ἀρχαίων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγίου Δημητρίου οἱ ποιμένες μεταβαίνουν εἰς τὰς χειμερινὰς αὐτῶν νομάς, ἧς καταλείπουν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγίου Γεωργίου (23 Ἀπριλίου).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

ΑΘΗΝΩΝ

Τὸν Νοέμβριον μῆνα σπεῖρε

ἢ ἄλλως:

Τὸν Νοέμβριον νόγα καὶ σπέρνε

καί:

Νοέμβρη νόει καὶ σπέρνε χλωρά, ξηρά, πελεκαστά· Δεκέμβρη ἰδὲ κι ἀπόσπερνε· εἰ δὲ καὶ δὲν ἀποσπείρης, τάγιζε καὶ σταύλιζε.

Ὁ αἶη Μηνᾶς ἐμήνυσε, πούλια μὴ ξημερώση.

Ἡ πλειὰς δύνει, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ίουλίου Σμίθ, τὴν 17ην ἢ τὴν 20ὴν Νοεμβρίου, ὀλίγας δηλονότι ἡμέρας μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγίου Μηνᾶ (11 Νοεμβρίου).

Ἡ πούλια βασιλεύοντας κι ὁ καλὸς γεωργὸς ἀποσπέρνοντας
καὶ ἄλλως:

Ὦντας ἢ πούλια βασιλεύει, ὁ καλὸς ζευγολάτης ἀποσπέρνει
κι οὔτε τσοπάνης στὰ βουνά, οὔτε ζευγᾶς στοὺς κάμπους.

Καὶ

Ἡ πούλια βασιλεύουσα
καὶ πίσω παραγγέλλουσα

μηδὲ τσοπάνης στὰ βουνά,
μηδὲ γεωργὸς στοὺς κάμπους.

Προτοῦ ἡ πλειὰς δύση πρέπει οἱ γεωργοὶ νὰ ἀποπερατώσωσι τὰς σποράς αὐτῶν καὶ οἱ ποιμένες, ὅσοι ἔτι δὲν κατῆλθον τῶν ὀρεινῶν αὐτῶν νομῶν, νὰ κατέλθωσιν εἰς τὰ χειμαδεῖα.

Ἐὰν δὲν ἔλθω τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, τοῦ ἁγίου Φιλίππου εἶμαι αὐτοῦ
καὶ νὰ μοῦ χαιρετᾷς τοὺς παλαιοκαππάδες.

Ὑποτίθεται ὅτι ταῦτα λέγει ὁ Χειμῶν· ἂν δὲν ἔλθῃ τὴν 11ην Νοεμβρίου θὰ ἔλθῃ ἀφεύκτως τὴν 14ην, καὶ τότε αἱ κάππαι πρέπει νὰ τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν. Ἡ αὕτη παροιμία λέγεται καὶ ἄλλως:

Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐμήνυσε ὁ πάππος ὁ χειμῶνας,
ἐρχομαι ἢ δὲν ἐρχομαι, καὶ τ' ἁγίου Φιλίππου αὐτοῦ εἶμαι.

Τὸν Νοέμβρη καὶ Δεκέμβρη φύτευε καταβολάδες,
Καταβολάδες, τὰ μωσχεύματα ἢ αἱ παραφυάδες τῶν ἀμπέλων.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τ' ἁγίου Νικολοβάρβαρᾶ κάνει νερά καὶ χιόνια.
Ἀπὸ τῆς ἑορτῆς δῆλον ὅτι τῆς ἁγίας Βαρβάρας (4 Δεκ.) Καὶ ἄλλως:

Τ' ἁγίου Νικολοβάρβαρᾶ οἱ τοῖχοι ἰδρώνουν,
μὰ στὰ Φωτοκάλαντρα ἀποξυλώνουν.

Φωτοκάλαντρα, αἱ δώδεκα ἡμέραι ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Θεοφανίων. Ὁμοία εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος:

Ἡ Βαρβάρα βαρβαρίζει
καὶ ὁ Σάββας σαβανώνει
κι ὁ Νικόλας παραχώνει.

Ἡ σημασία τῶν λέξεων τούτων, αἵτινες βεβιασμένως ἐτέθησαν χάριν τῆς παρηχήσεως, εἶναι περίπου ὅτι ἀπὸ τῆς 4ης μέχρι τῆς 6ης Δεκεμβρίου ἐπικρατεῖ ψυχὸς δριμύ καὶ χιών. Καὶ ἡ ἐπομένη παροιμία ἐκφράζει εἰκονικῶς ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου πάντοτε σχεδὸν χιονίζει:

Ὁ ἁγίου Νικόλας ἀσπρίζει τὰ γένεια του.

Διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην καὶ γέρος ἐνίοτε ἀποκαλεῖται ὁ ἅγιος Νικόλαος, ὡς ἐν τῇ ἀκολουθῇ παροιμία:

Πότε εἶναι ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος;
Ἐμπρὸς ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ, τοῦ γέρου τοῦ Νικόλα.

Ἦτοι ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τοῦ ψύχους παρατηρεῖται συνήθως ἡμέρας τινὰς πρὸ ἢ μετὰ τὰ Χριστούγεννα, καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγίου Νικολάου. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν καὶ ἄλλως ἐκφέρει ἑτέρα παροιμία:

Γύρω γύρω τοῦ Χριστοῦ
ἡ κορυφή τοῦ χειμωνίου

ἦ:

Νικολίτσα Βαρβαρίτσα, πρὸς ὀπίσω εἶν' ὁ χειμῶνας.

Χειμωνιάτικη Γέννα, καλοκαιρινὴ χαρά.

Ὅταν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων ὁ χειμὼν εἶναι δριμύς, τὸ θέρος εἶναι εὐάρεστον.

Χριστούγεννα χριστόχιονα, Φῶτα φωτεινά, Ἀποκριὲς ἀποκλειστές, Λαμπρὰ καλοβρεγμένη, εἶν' ὁ χρόνος ὁ καλός.

Τὸ ἔτος προμηνύεται εὐτυχές, ὅταν κατὰ μὲν τὰ Χριστούγεννα χιονίζῃ, κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανίων ὁ καιρὸς εἶναι εὐδῖος, κατὰ τὸ Πάσχα βροχερός, καὶ κατὰ τὰς Ἀποκριὰς βροχαὶ ραγδαίονταται ἀποκλείουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς οἰκίαις των.

Χαρὰ εἰς τὰ Γέννα τὰ στεγνά, τὰ Φῶτα χιονισμένα
καὶ τὴ Λαμπρὴν βρεχούμενη, τ' ἀμπάρια γεμισμένα.

Εὐφορία μεγάλη ἐπέρχεται καὶ πληροῦνται αἱ ἀποθήκαι διαφόρων προϊόντων, ὅταν κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἐπικρατῇ ξηρασία, κατὰ τὰ Θεοφάνια χιονίζῃ καὶ κατὰ τὸ Πάσχα βρέχῃ. Λέγεται καὶ ἄλλως, συμφωνότερον πρὸς τὴν προηγουμένην παροιμίαν:

Χαρὰ στὰ Φῶτα τὰ στεγνά καὶ τὴν Λαμπρὰ νὰ βρέχῃ·
καὶ τὰ Γέννα χιονισμένα,
τὰ ἀμπάρια γεμισμένα.

Τρεῖς τὰ Γέννα, τρεῖς τὰ Φῶτα κ' ἔξῃ τὸ μεγάλο Πάσχα.

Ἡ παροιμία αὕτη ὀρίζει πόσαι ἡμέραι ἀργίας εἶναι δεδικαιολογημέναι κατὰ τὰς ἀναφερομένας ἑορτάς.